

Aloma (1938 i 1969)

Visat núm. 3
(abril 2007)

per Neus Real

En preparar les seves *Obres completes*, d'entre la producció de preguerra Mercè Rodoreda només va salvar *Aloma*. Tanmateix, la revisió que en va fer va revertir en una novel·la ben diferent de la dels anys trenta, molt més en consonància amb els nous interessos de l'escriptora i amb els camins que estava seguint la seva narrativa. Les dues versions editades del llibre representen un cas únic dins de la literatura rodorediana, i en permeten constatar textualment, sobre el paper, l'evolució. *Aloma* s'erigeix, d'aquesta manera, en una baula diàfana entre els dos temps creatius bàsics de Rodoreda: l'etapa republicana i la postguerra.

Una baula literària entre dos temps

L'abril de 1936, Mercè Rodoreda acaba la primera versió d'*Aloma*. L'obra, que no es publica fins al 1938 —i amb algunes modificacions suggerides per veus crítiques de pes un cop obtingut el Premi Joan Crexells de 1937—, suposa un primer punt d'arribada del procés que l'autora havia iniciat el 1932. Mitjançant una novel·la psicològica centrada en la qüestió de la sexualitat i protagonitzada per una jove barcelonina —situant-se en plena modernitat literària tant des del punt de vista temàtic com formal i responent als reclams crítics del moment, doncs—, Rodoreda ofereix un producte aconseguit i efectiu en termes narratius i culturals. El llibre satisfà els crítics més exigents i és un èxit de vendes malgrat les circumstàncies excepcionals que imposa la guerra. I és que *Aloma* representa la crisi de valors de l'època a través d'una figura i un marc ben reconeixibles: una noia de divuit anys, ingènua i imitadora de les dones modernes del cinema, que viu en un barri de la Barcelona republicana anterior a la guerra i posterior als Fets d'Octubre de 1934.

La primera *Aloma*, com a bona filla del seu temps, està molt lligada al context literariocultural dels anys trenta. Quan Rodoreda decideix recuperar-la per a les *Obres completes*, en la segona meitat dels anys seixanta, la sotmet a una revisió implacable que elimina totes les traces d'aquest lligam. L'autora es troba en un moment creatiu diferent, té altres interessos literaris i ha guanyat molt en ofici. Des d'aquesta posició, entre 1967 i 1968 esborra els elements més clarament vinculats a la realitat cultural i sociopolítica del període republicà, reforça el component líric i simbòlic del text i en nodreix al màxim l'aspecte de novel·la sobre la condició humana. El resultat és una narració que ja no remet a unes circumstàncies i a un espai concrets, sinó que explica una història molt més genèrica, l'interès de la qual rau en l'experiència de la protagonista. Ja no té importància (ni cal, gairebé) que sigui una jove de la Barcelona dels anys trenta. Les arrels de l'obra de 1938 i el sòl al qual s'agafaven constitueixen un món desaparegut a causa de la victòria franquista i la imposició d'una dictadura fèrria durant quatre dècades.

La Barcelona que l'escriptora havia retratat es fon en benefici d'una subtilitat narrativa que apunta més enllà d'un temps específic. L'objectiu és actualitzar el text i millorar-lo literàriament amb la qualitat poètica característica dels relats rodoredians coetanis. Rodoreda afina en especial la narració mateixa, el fluir dels mots, amb una consciència perfectament clara que són les paraules —sobretot el *com* i no tant el *què*— allò que en literatura marca la diferència. Aquest plantejament, definit en la seva primera etapa com a escriptora, es consolida i es blindava durant la postguerra amb el treball constant, les lectures i un grau d'autoexigència extrem.

La segona *Aloma* és una novel·la que l'autora madura va considerar sempre menor. No podem oblidar, però, que té un valor inqüestionable en la mesura que obre la possibilitat de constatar línia a línia, comparant el text de 1938 amb el de 1969, el *modus operandi* rodoredià en la dècada acotada per l'edició de *La plaça del Diamant* i *La meva Cristina i altres contes*.